

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943.

Sen johdosta, että tasavallan presidentti oli sairauden tähden tullut pysyväisesti estyneeksi tehtäviään toimittamasta, tuli vuonna 1940, ennen kuusivuotisen toimikauden loppuunkulumista, valittavaksi uusi presidentti. Vaalia varten ei silloisissa oloissa kuitenkaan voitu valita valitsijamiehiä säännöllisessä järjestyksessä. Siitä syystä säädettiin lailla tasavallan uuden presidentin vaalista 3 päivältä joulukuuta 1940, että myöskin sen vaalin toimittaisivat samat valitsijamiehet, jotka oli valittu vuonna 1937 sellaista vaalia toimittamaan, ja että valittavan presidentin toimikausi oli kestävä sen ajan, mikä silloisen presidentin toimikaudesta oli jälellä, eli vuonna 1943 päättyvän kuusivuotiskauden loppuun. Hallitusmuodon 23 §:n mukaan on siis mainittuna vuonna valittava tasavallan presidentti kuudeksi vuodeksi.

Vuoden 1940 tasavallan presidentin vaalia järjestettäessä edellytettiin, että vaikka valitsijamiesten vaalia ei silloin voitu Viipurin läänin läntisessä ja itäisessä vaalipiirissä toimittaa voimassa olevain säännösten mukaan, tämä kuitenkin ehtisi käydä mahdolliseksi siihen tasavallan presidentin vaaliin, joka säännönmukaista kuusivuotiskautta varten toimitettaisiin vuonna 1943. Mainittujen vaalipiirien Suomesta erotettu alue onkin palautettu, sieltä siirtynyt väestö, mikäli siihen kuuluvat eivät ole asettuneet pysyväisesti asumaan muualle Suomeen, on taas vuodeksi 1942 hengillekirjoitettu kotikuntiinsa (L. 30 p:ltä jou-

luk. ja A. 31 p:ltä jouluk. 1941) ja tulee edelleenkin sinne hengillekirjoitettavaksi. Osaksi on mainittu väestö myös päässyt palaamaan kotiseudulleen takaisin.

Melkoinen osa Viipurin läänin läntisen ja itäisen vaalipiirin asukkaita on kuitenkin vielä hajaantuneena ympäri Suomea. Niinpä on elokuun 15 päivältä 1942 olevain tietojen mukaan, jotka suunnilleen pitävät paikkansa myös silloin, kun valitsijamiehet niiden valitsijamiesten valitsemisesta, jotka toimittavat tasavallan presidentin vaalin, 19 päivänä joulukuuta 1922 annetun lain 3 §:n mukaan, olisi tulevan vuoden tammikuussa valittava, Viipurin läänin läntiseen vaalipiiriin kuuluvain 11 palautetun kunnan väestöstä vielä poissa 31.3—76.8 %, siis kaikista kunnista yli 30 %, ja 8 kunnasta yli 50 %. Poissa oleva väestö Viipurin läänin itäisen vaalipiirin 38 kunnasta, yhtä lukuunottamatta, on taas 22.1—98.8 %, joista 33 kunnasta yli 30 % ja 11 kunnasta yli 50 %.

Niistä syistä, jotka vuonna 1940 estivät tasavallan presidentin valitsijamiesten vaalin, on siis tähän mennessä osa lakannut olemasta. Entistä vaalipiirijakoa ja valittavain jakamista hengillekirjoitettujen asukkaiden lukumäärän mukaan, keskuslautakuntia ja niiden kokouspaikkaa sekä vaalilautakuntia, vaaliluetteloiden valmistamista ja tarkastusta sekä vaalin toimittamista koskevia 1922 vuoden lain säännöksiä olisi nyt, enimmäkseen muodollisesti, mahdollista noudattaa. Asiallisesti ei mah-

dollisuutta valitsijamiesten valitsemiseen kuitenkin vielä ole. Kun 1942 vuoden edustajanvaalit on siirretty vuoteen 1944, olisi vaaliluettelon pohjaksi asetettava 1939 vuoden edustajanvaalia varten tehty vaaliluettelo ynnä henkikirjoittajan edustajanvaalia varten toimittamat lisäluettelot (7 § 31/1 1935). Mutta sellaisia lisäluetteloita ei ainakaan kaikilta vuosilta ole. Eikä vaaliluetteloita muutenkaan olisi ehditty saada valmistetuksi niin, että ne olisi voitu kuluvan syyskuun 15 päivästä alkaen panna tarkastusta varten nähtäväksi (8 § 31/1 1935). Se, että vaalipiirien alue osaksi vielä on sotilashallinnon alaisena, vaikeuttaisi sekä vaalin valmistelua että toimittamista. Ja kun varsin suuri osa äänioikeutettuja on pakollisesti poissa niistä kun-

nista, joissa vaali olisi toimitettava (5 § 31/5 1938), puuttuisi heiltä perustuslaissa tarkoitettu tilaisuus vaaliin osallistumiseen.

Kun valitsijamiehiä niin ollen ei nykyisin voida säännönmukaisesti valita, ehdottaa Hallitus sellaisen lain säätämistä, jonka mukaan tasavallan presidentin vaalin myös vuonna 1943 toimittaisivat hallitusmuodon 23 §:ssä määräytyksi ajaksi entiset, vuonna 1937 valitut valitsijamiehet taikka heidän varamiehensä samaten kuin vuonna 1940. Mikäli siinä laissa ei toisin säädetä, on tällöinkin noudatettava, mitä tasavallan presidentin vaalista yleensä on voimassa.

Sen nojalla, mitä edellä on lausuttu, annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

L a k i

tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määräytyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Tasavallan presidentin vaalin 1 päivänä maaliskuuta 1943 alkavaksi kuusivuotiskaudeksi toimittavat 15 päivänä helmikuuta 1943 ne valitsijamiehet, jotka 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 on valittu toimitamaan presidentin vaali.

2 §.

Niiden valitsijamiesten valitsemisesta, jotka toimittavat tasavallan presidentin vaalin, 19 päivänä joulukuuta 1922 annetun lain säännöksiä soveltaen tulee vaalipiirien keskuslautakuntien 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 toimitetun vaalin tulosten perusteella antaa silloin valituille valitsijamiehille tai, milloin valitun valitsijamiehen sija on kuoleman tai muun syyn

takia taikka keskuslautakunnan tietoon tulleen laillisen esteen vuoksi joutunut avoimeksi, sille, joka sanotun lain mukaan on astuva poistuneen tilalle, valtioneuvoston vahvistettavaan muotoon laaditut valtakirjat presidentin vaalin toimittamista varten.

Keskuslautakuntana Oulun läänin entisen eteläisen vaalipiirin osalta toimii Oulun läänin vaalipiirin keskuslautakunta sekä entisten Oulun läänin pohjoisen ja Lapin vaalipiirien osalta Lapin läänin vaalipiirin keskuslautakunta.

Viipurin läänin läntisessä ja itäisessä vaalipiirissä voidaan valitsijamiehen valtakirjat antaa muidenkin saatavissa olevien luotettavien tietojen kuin valitsijamiesten vaalia koskevien virallisten asiakirjain perusteella.

3 §.

Mikäli edellä, tässä laissa ei ole toisin säädetty, noudatettakoon mitä tasavallan presidentin vaalista on voimassa.

4 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa valtioneuvosto.

Helsingissä 18 päivänä syyskuuta 1942.

Tasavallan Presidentti

RISTO RYTI.

Oikeusministeri *Oskari Lehtonen.*

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 95 hallituksen esityksen ja lakialoitteen johdosta,
jotka sisältävät ehdotuksia laiksi tasavallan presidentin
vaalista vuonna 1943, sekä kahden lakialoitteen johdosta,
jotka sisältävät ehdotuksia laiksi tasavallan presidentin
vaalin siirtämisestä.**

Eduskunta on perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi lähettänyt pöytäkirjanottein syyskuun 25 päivältä 1942 hallituksen ylempänä mainitun esityksen n:o 96 laiksi tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943 sekä kolmella pöytäkirjanotteella kuluvan lokakuun 2 päivältä edustaja U. Hannulan y. m. lakialoitteen n:o 16, edustaja Reinikaisen y. m. lakialoitteen n:o 17 ja edustaja Oksalan y. m. lakialoitteen n:o 18. Perustuslakivaliokunta on ottanut hallituksen esityksen ja sanotut lakialoitteet, jotka koskevat samaa asiaa, toistensa yhteydessä käsiteltävikseen ja, kuultuaan oikeusministeri Oskari Lehosta, esittää niiden johdosta seuraavaa.

Hallituksen esityksen perusteluissa mainituista syistä ja tarpeellisen yksimielisyyden aikaansaamiseksi on perustuslakivaliokunta päättänyt yhtyä puoltamaan laki-

ehdotusta, minkä mukaan tasavallan presidentin vaalin toimittavat 15 päivänä helmikuuta 1943 ne valitsijamiehet, jotka 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 on valittu toimittamaan presidentin vaali. Kun kuitenkin on pyrittävä siihen, että Suomen kansalla on mahdollisuus valtiosäännön mukaisessa järjestyksessä toimittaa valtion päämiehen vaali niin pian, kuin olosuhteet sen sallivat, tulee tasavallan presidentin vaalin valiokunnan mielestä nyt tapahtua toimikaudeksi, joka päättyy 1 päivänä maaliskuuta 1945.

Sen nojalla, mitä edellä on lausuttu, perustuslakivaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hallituksen esityksen ja lakialoitteen n:o 18 pohjalla hyväksyä näin kuluvan lakiehdotuksen:

L a k i

tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrätyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Tasavallan presidentin vaalin toimikaudeksi 1 päivästä maaliskuuta 1943 1 päivään maaliskuuta 1945 toimittavat 15 päivänä helmikuuta 1943 ne valitsijamiehet,

jotka 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 on valittu toimittamaan presidentin vaali.

2—4 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

Samalla perustuslakivaliokunta kunnioit-
taen ehdottaa,

*että Eduskunta päättäisi käsitellä
lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyk-
sen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä
tavalla.*

Viitaten edellä olevaan perustuslakivalio-
kunta vielä ehdottaa,

*että Eduskunta päättäisi hylätä
lakialoitteisiin n:o 16 ja 17 sisäl-
tyvät lakiehdotukset.*

Helsingissä lokakuun 20 päivänä 1942.

Asian käsittelyyn ovat valiokunnassa Estlander, Kilpi, Koponen, Lonkainen,
ottaneet osaa puheenjohtaja Hackzell, vara- Määttä, Möttönen, U. Raatikainen, Sauk-
puheenjohtaja Lumme ja jäsenet von Born, konen, Takala, Tervo, Toivonen ja Turja.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 94 hallituksen esityksen ja lakialoitteen johdosta, jotka sisältävät ehdotuksia laiksi tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943, sekä kahden lakialoitteen johdosta, jotka sisältävät ehdotuksia laiksi tasavallan presidentin vaalin siirtämisestä.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään yllämainitun esityksen sekä sen yhteydessä ed. U. Hannulan y.m. lakialoitteen n:o 16, ed. Reinikaisen y.m. lakialoitteen n:o 17 ja ed. Oksalan y.m. lakialoitteen n:o 18, päättänyt yhtyä kannattamaan lakiehdotusta perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 95 tehdyn ehdotuksen mukaisena ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta hyväksyisi lakiehdotuksen perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaisena.

Samalla suuri valiokuntakin ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Vielä valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hylätä lakialoitteisiin n:o 16 ja 17 sisältyvät lakiehdotukset.

Helsingissä 27 päivänä lokakuuta 1942.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943.**

Eduskunnalle on annettu Hallituksen esitys N:o 96 laiksi tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943, jota paitsi Eduskunnassa on tehty lakialoite samasta asiasta, ja Eduskunta, jolle Perustuslakivalio-

kunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 95, on valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyn käsittelyn jälkeen hyväksynyt seuraavan lain:

L a k i

tasavallan presidentin vaalista vuonna 1943.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään:

1 §.

Tasavallan presidentin vaalin toimikaudeksi 1 päivästä maaliskuuta 1943 1 päivään maaliskuuta 1945 toimittavat 15 päivänä helmikuuta 1943 ne valitsijamiehet, jotka 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 on valittu toimittamaan presidentin vaali.

2 §.

Niiden valitsijamiesten valitsemisesta, jotka toimittavat tasavallan presidentin vaalin, 19 päivänä joulukuuta 1922 annetun lain säännöksiä soveltaen tulee vaalipiirien keskuslautakuntien 15 ja 16 päivänä tammikuuta 1937 toimitetun vaalin tulosten perusteella antaa silloin valituille valitsijamiehille tai, milloin valitun valitsijamiehen sija on kuoleman tai muun syyn takia taikka keskuslautakunnan tietoon tulleen laillisen esteen vuoksi joutunut avoimeksi, sille, joka sanotun lain mukaan on astuva poistuneen tilalle, valtioneuvoston

vahvistettavaan muotoon laaditut valtakirjat presidentin vaalin toimittamista varten.

Keskuslautakuntana Oulun läänin entisen eteläisen vaalipiirin osalta toimii Oulun läänin vaalipiirin keskuslautakunta sekä entisten Oulun läänin pohjoisen ja Lapin vaalipiirien osalta Lapin läänin vaalipiirin keskuslautakunta.

Viipurin läänin läntisessä ja itäisessä vaalipiirissä voidaan valitsijamiehen valtakirjat antaa muidenkin saatavissa olevien luotettavien tietojen kuin valitsijamiesten vaalia koskevien virallisten asiakirjain perusteella.

3 §.

Mikäli edellä tässä laissa ei ole toisin säädetty, noudatettakoon, mitä tasavallan presidentin vaalista on voimassa.

4 §.

Tarkemmat määräykset tämän lain soveltamisesta antaa valtioneuvosto.